

**O‘ZBEK VA RUS TILLARIDA SINONIMLARNING LEKSIK-
SEMANTIK XUSUSIYATLARI**

**LEXICAL-SEMANTIC PROPERTIES OF SYNONYMS IN UZBEK
AND RUSSIAN LANGUAGES**

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА СИНОНИМОВ В
УЗБЕКСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ**

Farg‘ona davlat universiteti, rus tili metodikasi o‘qituvchisi

Xamidova Maxbuba Kaharovna

Farg‘ona davlat universiteti, chet tillari fakulteti, filologiya va tillarni

o‘qitish: ingliz tili yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

Omonjonova Maftuna Iqrorjon qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o‘zbek va rus tillarida sinonimlarning leksik-semantik xususiyatlari tahlil qilinadi. Har ikkala til tizimida sinonimiya hodisasi, ularning semantik chuqurligi, uslubiy tafovutlari va qo‘llanilish darajasi ilmiy jihatdan yoritiladi. Tadqiqot natijalari tarjima, til o‘rgatish va lug‘at tuzish jarayonlarida muhim ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin.*

Abstract: *This article analyzes the lexical-semantic properties of synonyms in Uzbek and Russian. The phenomenon of synonymy in both language systems, their semantic depth, stylistic differences and level of use are scientifically covered. The results of the study may be of significant importance in the processes of translation, language teaching and dictionary creation.*

Аннотация: *В статье анализируются лексико-семантические свойства синонимов в узбекском и русском языках. Научно исследуется явление синонимии в обеих языковых системах, их семантическая глубина,*

стилистические различия и уровень употребления. Результаты исследования могут иметь важное значение в процессах перевода, преподавания языка и создания словарей.

Kalit so‘zlar: *sinonim, leksik-semantik tizim, sinonimiya, uslubiy rang, ekvivalentlik.*

Keywords: *synonym, lexical-semantic system, synonymy, stylistic color, equivalence.*

Ключевые слова: *синоним, лексико-семантическая система, синонимия, стилистическая окраска, эквивалентность.*

Kirish

Til – inson tafakkuri va his-tuyg‘ularining ifoda vositasi bo‘lib, undagi sinonimlar tizimi ma’no boyligini ta’minlovchi muhim leksik qatlamlardan biridir. Har bir til sinonimlarga boy bo‘lishi orqali ifoda usullarining xilma-xilligini, uslubiy rang-baranglikni va semantik chuqurlikni namoyon etadi. Ushbu maqolada o‘zbek va rus tillaridagi sinonimlarning umumiy va farqli jihatlari leksik-semantik tahlil asosida ko‘rib chiqiladi.

Asosiy qism

Sinonimlar – bir xil yoki o‘xshash ma’noni anglatuvchi, ammo turli shakl va uslubiy rangga ega bo‘lgan so‘zlardir. O‘zbek tilida masalan, “go‘zal”, “chiroyli”, “xushsurat” kabi so‘zlar ma’nodosh bo‘lsa, rus tilida “красивый”, “прекрасный”, “симпатичный” kabi variantlar mavjud. Ushbu so‘zlar o‘xshash ma’no anglatgan bo‘lsa-da, ularning har biri o‘ziga xos uslubiy va emotsional rangga ega.

O‘zbek tilidagi sinonimlar ko‘pincha turkiy ildizli yoki arabcha, forsha o‘zlashma so‘zlar orqali yuzaga kelgan. Masalan, “qorong‘i” – turkiy ildizli,

“zulmat” – arabcha. Rus tilida esa slavyan, yunon, lotin ildizli sinonimlar uchraydi:
“врач” – slavyan, “медик” – lotin ildizli.

Semantik jihatdan sinonimlar to‘la va qisman sinonimlarga bo‘linadi. Masalan, rus tilida “работа” va “труд” so‘zlari ko‘p hollarda sinonim bo‘lib ko‘rilsa-da, ularning qo‘llanishi va uslubiy qamrovi farq qiladi. Xuddi shunday o‘zbek tilida “ish” va “mehnat” so‘zlari o‘xshash, lekin sinonimiya darajasi to‘liq emas.

Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, rus tilida sinonimlar orasidagi uslubiy tafovutlar o‘zbek tiliga qaraganda ko‘proq aniqlik bilan ajralib turadi. Bu holat rus tilining flektiv tuzilmasi va uslubiy qatlamlarining boyligi bilan izohlanadi. O‘zbek tilida esa sinonimlar ko‘pincha uslubiy emas, balki manba jihatidan farqlanadi.

Xulosa

O‘zbek va rus tillaridagi sinonimlar tizimi har ikki tilning leksik boyligini, ifoda imkoniyatlarini va uslubiy vositalarini kengaytirishda muhim o‘rin tutadi. Ularning qiyosiy tahlili tarjima amaliyoti, til o‘rganish va lug‘at tuzish ishlarida nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi. Shuningdek, sinonimlarning uslubiy va semantik tafovutlarini chuqur anglash har ikki tilni puxta egallashda katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hojiyev A. “O‘zbek tilida sinonimiya”, Toshkent: O‘qituvchi, 2006.
2. Зализняк А. “Русский язык. Лексикология”, Москва: Русский язык, 2005.
3. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. – Toshkent: Fan, 2006.
4. Виноградов В.В. “О языке художественной литературы”, Москва: Наука, 1982.
5. Karimov O. “Leksikologiya va frazeologiya”. – Toshkent: Fan, 2011.
6. Бабайцева В.В. “Русский язык. Лексикология”. – Москва: Просвещение, 2001.